

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus

Johdanto

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain seksuaalirikoksia koskevat säännökset. Keskeinen muutos olisi raiskausrikoksen muuttaminen suostumusperusteiseksi. Tämä toteutettaisiin säätämällä raiskauksen keskeiseksi tunnusmerkiksi sukupuoliyhteydessä oleminen sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Vastaavalla tavalla muissa seksuaalirikoksissa keskeistä olisi teon kohteen vapaaehtoisuuden puuttuminen. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon korvattaisiin säännöksellä seksuaalisesta kajoamisesta. Seksuaalisen ahdistelun rangaistavuus laajenisi myös muihin kuin koskettelutekoihin. Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen säädettäisiin seksuaalirikoksena rangaistavaksi.

Lisäksi kuusitoista vuotta nuorempiin lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevat säännökset erotettaisiin pääosin aikuisia koskevista säännöksistä. Lasten koskemattomuuden ja häiriöttömän kasvun ja kehityksen suojaa vahvistettaisiin säätämällä uusina rikoksina lapsenraiskaus ja seksuaalinen kajoaminen lapseen. Sääntelyssä olisi myös uusi kahdentoista vuoden ikäraja, jota nuorempiin lapsiin kohdistuvat seksuaaliset teot olisivat rangaistavia lapsenraiskauksena tai seksuaalisena kajoamisena lapseen tämän vapaaehtoisuutta arvioimatta. Myös kuusitoista muttei kahdeksantoista vuotta täyttäneitä lapsia suojattaisiin edelleen aikuisiin nähden eräillä erityissäännöksillä. Keskeisistä seksuaalirikoksista ehdotetaan esityksessä säädettävän myös törkeät tekemuodot. Muu seksuaalirikoksia koskeva sääntely säilyisi sisällöltään pääosin nykyisellään.

Uudet rikostunnusmerkistöt merkitsisivät seksuaalirikoksina rangaistavien tekojen alan laajenemista. Myös sukupuoliyhteyden määritelmää laajennettaisiin. Seksuaalirikoksista säädetyt rangaistukset ankaroituisivat. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös kahtatoista muuta lakia lähinnä teknisluonteisesti.

Tausta

Oikeusministeriö asetti 11 päivänä huhtikuuta 2019 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella rikoslain (39/1889) seksuaalirikoksia koskevan 20 luvun kokonaisuudistus.

Työryhmän tuli erityisesti:

— valmistella säännökset, joilla vahvistetaan suostumuksen asemaa raiskauksen tunnusmerkistössä. Säännösten tulee asiallisesti sisältää rangaistussäännös sukupuoliyhteydestä vastoin toisen ilmaisemaa tahtoa;

- selvittää ja arvioida, voidaanko suostumuksen asemaa vahvistaa muilla muutoksilla, kuten puhtaasti suostumuksen puutteeseen tai suostumuksen ja nykyisen tunnusmerkistön yhdistelmään perustuvalla rikossäännöksellä;
- valmistella muutokset, joilla nuoriin lapsiin kohdistuneet sukupuoliyhteydet säädetään rangaistaviksi raiskausrikoksina ja tehdä tässä yhteydessä ehdotus rangaistusten kiristämiseksi;
- arvioida avutonta tilaa koskevan sääntelyn kattavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta ottaen huomioon edellä mainitut muutokset, sekä tehdä tarvittavat muutokset perusteluihin tai sääntelyyn;
- arvioida rikoslain muihin lukuihin sisältyvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehittämistarpeet.

Työryhmän jäseniksi nimettiin edustajat oikeusministeriöstä, Helsingin ja Lapin yliopistoista, Helsingin käräjäoikeudesta, valtakunnansyyttäjänvirastosta, Suomen asianajajaliitosta, sisäministeriöstä, sekä oikeuspsykologian dosentti ja Amnesty International Suomen osasto ry:n edustaja. Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 11.4.2019 — 31.5.2020.

Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, jossa lähtökohtina ovat koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Rikoslain raiskausmääritelmä muutetaan suostumuksen puutteeseen perustuvaksi oikeusturvasta huolehtien. Ohjelman mukaan myös törkeimpien väkivalta- ja seksuaalirikosten rangaistavuutta arvioidaan niin, että rangaistukset ovat oikealla tasolla sekä suhteessa teon vahingollisuuteen että muista rikoksista langetettaviin rangaistuksiin. Erityisesti lapsiin kohdistuvien törkeiden seksuaalirikosten vähimmäisrangaistuksia korotetaan (hallitusohjelma, s. 91).

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vahvistaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa sekä yhtenäistää ja selkiyttää seksuaalirikoksia koskevaa lainsäädäntöä. Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman tavoitteita liittyen turvalliseen oikeusvaltioon.

Vastausohjeet vastaanottajille

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta koskevasta mietinnöstä.

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi pyydämme, että

- lausunto jaotellaan mahdollisuuksien mukaan lausuntopyyntöissä ilmoitettujen **väliotsikoiden mukaisesti**
- **lausunnossa ei toisteta mietinnön sisältöä**; jos toisto on esimerkiksi lausunnon sisäisen käsittelyn kuten hyväksymisprosessin vuoksi välttämätöntä, pyydämme, että esityksen sisällön kuvailu ja lausunnonantajan varsinaiset kannanotot erotetaan selvästi toisistaan (esim. "Luonnoksen mukaan ... Lausunnonantaja katsoo, että ...").

Jos lausunnonantaja ei kannata jotain mietinnössä esitettyä ehdotusta, toivomme

lausunnonantajan esittävän mahdollisuuksiensa mukaan vaihtoehtoisen ehdotuksen.

Pyydämme, että lausunto annetaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse eikä sitä tarvitse allekirjoittaa. Jos lausunnonantaja on valmistellut lausunnon erilliselle asiakirjalle (esimerkiksi sisäistä hyväksymistä varten), ei asiakirjaa tarvitse liittää lausuntoon, vaan vastaukset lausuntopyynnön lomakkeelle ovat tällöinkin riittäviä.

Lausunnon antaminen lausuntopalvelu.fi:ssä edellyttää, että lausunnonantaja rekisteröityy ja kirjautuu palveluun. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet -> Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

HUOM! Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan hankkeen verkkosivuilla.

Oikeusministeriö ei maksa lausunnoista palkkiota.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan viimeistään 30.9.2020.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antaa lainsäädäntöneuvos Sami Kiriakos (puhelinnumero 02951 50054, paikalla 10.7.2020 asti ja 10.8.2020 alkaen), sähköpostiosoite etunimi.sukunimi@om.fi

Liitteet:

[OM_2020_9_ML.pdf](#) - Työryhmän mietintö

Jakelu:

Auktorisoidut lakimiehet ry
Eduskunnan oikeusasiamies
Etelä-Suomen syyttäjäalue
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin poliisilaitos
Helsingin yliopisto / Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Itä-Suomen hovioikeus
Kehitysvammaliitto
Keskusrikospoliisi
Korkein oikeus (varataan tilaisuus antaa lausunto)
Kriminaalihuollon tukisäätiö
Lapsiasiavaltuutettu
Lasten perusoikeudet - Children's Fundamental Rights ry
Lastensuojelun Keskusliitto ry

Länsi-Suomen syyttäjäalue
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry - Mannerheims Barnskyddsförbund rf
Oikeuspoliittinen yhdistys - Rättspolitiska föreningen Demla ry
Oulun käräjäoikeus
Pelastakaa Lapset ry
Pirkanmaan käräjäoikeus
Poliisihallitus
prosessioikeuden professori Johanna Niemi
Raiskauskriisikeskus Tukinainen ry
rikos- ja prosessioikeuden professori Matti Tolvanen
rikosoikeuden ja kriminologian professori Tapio Lappi-Seppälä
rikosoikeuden professori Kimmo Nuotio
Rikosseuraamusalan henkilöstöyhdistys RikHe ry
Rikosseuraamuslaitos
Rikosuhripäivystys
SERITA-hanke
Setlementti Tampere ry/Välitä-hanke
Sexpo-säätiö
Sisäministeriö
Sisä-Suomen poliisilaitos
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Asianajajaliitto - Finlands Advokatförbund
Suomen Kriminalistiyhdistys — Kriminalistföreningen i Finland ry
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry - Finlands Polisorganisationers
Förbund rf
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen tuomariliitto - Finlands dömareförbund ry
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Vankilavirkailijain Liitto VVL ry

Vapaaehtoisuuden puutteeseen perustuva sääntely

Mitä mieltä olette ehdotuksesta säätää raiskauksen ja muiden seksuaalirikosten keskeiseksi tunnusmerkistökijäksi vapaaehtoisuuden puute ehdotuksen mukaisesti?

Mitä mieltä olette ehdotetuista säännöksistä, jotka koskevat tilanteita, joissa teon kohteella ei ole mahdollisuutta muodostaa tai ilmaista tahtoaan (rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohta ja 3 §:n 2 momentin 2 kohta)?

Muut aikuisiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalisen kajoamisen törkeän tekemuodon säätämisestä?

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalista hyväksikäyttöä koskevasta säännöksestä?

Mitä mieltä olette seksuaalista ahdistelua koskevan säännöksen soveltamisalan ehdotetusta laajennuksesta?

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalisen kuvan luvaton levittämistä koskevasta säännöksestä?

Mitä mieltä olette sukupuoliyhteyden määritelmän ehdotetusta laajentamisesta?

Muita aikuisiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyviä huomioita?

Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Mitä mieltä olette ehdotuksesta säätää lapsiin kohdistuvia tekoja koskevat säännökset omaksi kokonaisuudekseen?

Mitä mieltä olette lapsenraiskausta koskevasta säännöksestä?

Mitä mieltä olette seksuaalista kajoamista lapseen koskevasta säännöksestä?

Mitä mieltä olette sukupuoliyhteyksien ja seksuaalisten tekojen säätämisestä rangaistavaksi sellaisenaan lapsenraiskauksena tai seksuaalisena kajoamisena lapseen, kun ne kohdistuvat alle 12-vuotiaaseen lapseen?

Mitä mieltä olette muutoksista paritusta koskevaan sääntelyyn?

Mitä mieltä olette muutoksista lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia koskevaan sääntelyyn?

Muita lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyviä huomioita?

Rangaistukset

Mitä mieltä olette ehdotetuista rangaistusasteikoista?

Muut huomiot

Huomioita esityksen arvioituihin vaikutuksiin liittyen?

Huomioita muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin liittyen?

Muita huomiota liittyen esitettyihin lakiehdotuksiin?

Koivisto Ari-Pekka
OM

Kiriakos Sami
OM